

Nr 29

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning till Margareta Berglöw m. fl.; given Stockholms slott den 30 december 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Torsten Nilsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen underställes riksdagens prövning *dels* tre ärenden angående livräntor åt efterlevande till personer som avlidit till följd av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring, *dels* två ärenden angående ersättning till efterlevande vid dödsfall till följd av sjukdom, som icke haft samband med militärtjänstgöring eller där sådant samband icke kunnat fastställas, *dels* ock ett ärende angående livränta åt en person, som skadats vid trafik med en försvaret tillhörig bil.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 30 december 1955.*

Närvarande

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet och, be-
träffande punkten 6, jämväl med chefen för civildepartementet anför
chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Torsten Nilsson, följande.

1.

Förråds mannen G. S. H. Berglöw, född den 22 september 1904, avled
den 20 november 1954 till följd av lungtuberkulos, ådragen under militär-
tjänstgöring. Han efterlämnade hustrun *Margareta Viola Elisabet Berg-
löw*, född den 26 juli 1903, och två barn i äktenskapet, födda den 28 decem-
ber 1938 och den 21 april 1942. Äktenskapet ingicks den 31 oktober 1942.

Enligt beslut den 3 december 1954 tillerkände riksförsäkringsanstalten
jämlikt 1927 års militärsättningsförordning vardera av makarna Berg-
löws barn livränta med 75 kronor för månad. Tillika förklarade riksför-
säkringsanstalten att jämlikt bestämmelserna i sagda förordning någon
livränta icke kunde tillerkännas änkan, enär äktenskapet slutits först efter
den tidpunkt då mannens sjukdom yppades.

Mannen Berglöws sjukdom konstaterades under militärtjänstgöring i
april 1942.

Margareta Berglöw anhåller i en den 11 december 1954 dagtecknad
skrift att, utan hinder av innehållet i 1927 års militärsättningsförord-
ning, bliva tillerkänd livränta. Till stöd för framställningen anföres bland
annat följande. Hon och hennes man hade sammanbott sedan år 1938. Det
barn, som är fött den 28 december 1938, är trolovningsbarn, och de för-
lovade sig samma dag. Av ekonomiska skäl kom dock giftermålet ej till
stånd förrän den 31 oktober 1942. Under hela tiden för mannens militär-
tjänstgöring och sjukdom fram till giftermålet åtnjöt Margareta Berglöw
familjebidrag såsom gift. Hon är själv till åren kommen och sjuk och torde
vara oförmögen till förvärvsarbete.

Riksförsäkringsanstalten anför i utlåtande den 14 januari 1955 bland
annat följande: Därest äktenskapet ingåtts före sjukdomens yppande
skulle livränta ha tillerkänts Margareta Berglöw från dödsfallet så länge

hon lever ogift. Livräntans belopp skulle ha utgjort 150 kronor för månad. — Enligt vad anstalten inhämtat har Margareta Berglöv ägnat sig åt hemmets skötsel och har icke haft någon inkomst av förvärvsarbete. Hennes arbetsförmåga är nedsatt på grund av klen hälsa. Hon har inga tillgångar. Efter mannens död har hon erhållit bidrag från Kungafonden med 1 500 kronor. Från familjebidragsnämnden har hon vidare tillerkänts provisoriskt bidrag med 200 kronor för månad. Den äldste sonen innehar anställning som springpojke med en lön av 85 kronor i veckan. Margareta Berglöv uppbär för närvarande icke folkpension. — Riksförsäkringsanstalten tillstyrker, under åberopande av vad andra lagutskottet anfört i utlåtande 1954: 35, att åtgärder vidtages för att bereda Margareta Berglöv livränta enligt de grunder, som skulle ha tillämpats därest äktenskapet slutits innan sjukdomen yppades.

Statskontoret, som avgivit utlåtande i ärendet den 25 januari 1955, tillstyrker ävenledes att livränta utverkas åt Margareta Berglöv.

Departementschefen

Enligt såväl 1927 års militärsättningsförordning som 1950 års militärsättningsförordning i dess ursprungliga lydelse gäller att livränta till änka icke kan utgå därest äktenskapet ingåtts först efter det sjukdomen yppats. Genom ändring i sistnämnda förordning, som trätt i kraft den 1 januari 1955, har emellertid angivna inskränkning i änkas rätt till livränta bortfallit. Enligt övergångsbestämmelserna skall emellertid ersättningsanspråk till följd av skada eller sjukdom, som inträffat före den 1 januari 1955, alltjämt bedömas enligt äldre bestämmelser. Vid behandlingen av ifrågavarande ändringsförslag uttalade andra lagutskottet (utlåtande 1954: 35) att det kunde övervägas om icke de föreslagna, för efterlevande gynnsammare bestämmelserna kunde ge anledning till omprövning efter skälighet i sådana fall, där ersättning till följd av gällande bestämmelser ej kunnat utgå och detta tett sig såsom i det enskilda fallet obilligt.

Under hänvisning till det anförda och då i förevarande fall starka billighetsskäl talar för att Margareta Berglöv tillerkännes livränta, föreslår jag, i likhet med de hörda myndigheterna, att Margareta Berglöv erhåller ersättning av statsmedel med belopp, motsvarande vad som skulle ha utgått därest äktenskapet slutits innan mannens sjukdom yppades.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till Margareta Viola Elisabet Berglöv må, så länge hon lever ogift, från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utbetalas den ersättning, som vid tillämpning av 1927 års militärsättningsförordning skulle ha tillkommit henne därest hon, när G. S. H. Berglöv befanns lida av lungtuberkulos, varit gift med denne.

2.

Kamreraren L. E. B. Dahlberg, född den 14 juni 1917, avled den 6 mars 1954 till följd av lungtuberkulos, ådragen under militärtjänstgöring. Han efterlämnade hustrun *Elsa Alvina Dahlberg*, född den 21 maj 1914. Äktenskapet, som ingicks den 24 juli 1946, var barnlöst.

I anledning av mannen Dahlbergs sjukdom, som konstaterades under militärtjänstgöring i maj 1938, har riksförsäkringsanstalten utgivit ersättning till denne enligt bestämmelserna i 1927 års militärsättningsförordning intill dödsfallet. Enligt beslut den 23 mars 1954 förklarade anstalten att någon livränta icke kunde tillerkännas änkan, enär äktenskapet slutits först efter den tidpunkt då mannens sjukdom yppades.

I en den 1 oktober 1954 dagtecknad skrift har Elsa Dahlberg anhållit att, utan hinder av bestämmelserna i 1927 års militärsättningsförordning, bli tillerkänd livränta. Till stöd för sin framställning har Elsa Dahlberg anfört bland annat följande. Vid tiden för äktenskapets ingående var mannen friskskriven, men därefter inträffade recidiv. Själv vistades hon för tillfället i Lund för vård av en tuberkulos, som hon ådragit sig tidigare men varav recidiv inträdde i mars 1953. Behandlingen innebär bortopererande av delar av höger lunga, vilket medför att hon efter eventuell friskskrivning icke kan återgå till sitt gamla yrke såsom damfrisörska. Elsa Dahlbergs inkomster utgjordes av sjukpenning från sjukkassa med 300 kronor för månad samt livränta från SPP med 93 kronor för månad. Ersättningen från sjukkassan kommer att upphöra i mars 1955, då två år förflutit sedan hon insjuknade.

Riksförsäkringsanstalten har i utlåtande den 17 december 1954 anfört bland annat följande: Därest äktenskapet ingåtts innan mannens sjukdom yppades skulle livränta ha tillerkänts Elsa Dahlberg från mannens död så länge hon lever ogift med 150 kronor för månad. — Riksförsäkringsanstalten upplyser beträffande Elsa Dahlbergs ekonomiska förhållanden, utöver vad som framgår av hennes egen framställning, att bouppteckningen efter mannen utvisade en brist för hans del med omkring 880 kronor samt tillgångar utöver skulder för hennes del med omkring 1 300 kronor. Elsa Dahlberg uppbär icke folkpension. — Riksförsäkringsanstalten tillstyrker, under åberopande av vad andra lagutskottet anfört i utlåtande 1954: 35, att åtgärder vidtages för att bereda Elsa Dahlberg livränta enligt de grunder, som skulle ha tillämpats därest äktenskapet slutits före yppandet av mannens sjukdom.

Statskontoret, som avgivit utlåtande i ärendet den 5 januari 1955, finner det i hög grad tveksamt om understöd bör utgå i förevarande fall men vill dock med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter icke motsätta sig att framställning göres hos riksdagen i enlighet med vad riksförsäkringsanstalten föreslagit.

Sedermåra har från Elsa Dahlberg inkommit ett av legitimerade läkaren Bertil Moosberg, Luleå, den 29 december 1955 utfärdat intyg. I detta anföras följande: Elsa Dahlberg, som sedan juni 1955 vårdats av Moosberg, opererades år 1954 på Lunds universitetsklinikk för lungtuberkulos, varvid större delen av höger lunga borttogs. Hon har sedan dess varit totalt arbetsförmögen och torde med säkerhet ej kunna utföra något som helst arbete i framtiden på grund av att ett s. k. högerhjärta utvecklats sig efter operationen.

Departementschefen

Ett med det förevarande likartat fall har av mig upptagits till behandling under föregående punkt. Under hänvisning till vad jag därvid anförde och med hänsyn till de ömmande omständigheter, som får anses föreligga jämväl för Elsa Dahlbergs del, vill jag föreslå att hon såsom riksförsäkringsanstalten förordats, tillerkännes ersättning av statsmedel med belopp, motsvarande vad som skulle ha utgått därest äktenskapet slutits innan mannens sjukdom yppades.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att till Elsa Alvina Dahlberg må, så länge hon lever ogift, från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utbetalas den ersättning, som vid tillämpning av 1927 års militärsättningsförordning skulle ha tillkommit henne därest hon, när L. E. B. Dahlberg befunns lida av lungtuberkulos, varit gift med denne.

3.

Byggnadsarbetaren A. E. M. Cederlund, född den 17 april 1921, avled den 14 juli 1954 till följd av lungtuberkulos, som han ådragit sig under militärtjänstgöring år 1942. Han efterlämnade hustrun *Eva Anna Lisa Cederlund*, född den 28 december 1922, och en dotter i äktenskapet, född den 2 juni 1953. Äktenskapet ingicks den 23 september 1950.

På grund av sjukdomen har riksförsäkringsanstalten utgivit ersättning till mannen Cederlund jämlikt 1927 års militärsättningsförordning för tiden den 26 september 1942—den 23 oktober 1944. Genom beslut den 27 oktober 1944 förklarade emellertid anstalten, att ersättning efter den 23 oktober 1944 icke kunde utgivas, enär arbetsförmågan icke var nedsatt med minst en tiondel. — På grund av försämring av lungsjukdomen intogs Cederlund den 7 januari 1949 på sanatorium, där han sedermera vårdades under olika perioder till sin död. — Enligt beslut av riksförsäkringsanstalten den 19 augusti 1954 tillerkändes dottern jämlikt 1927 års militärsättningsförordning livränta med 75 kronor i månaden från dödsfallet till

dess hon fyller 16 år. Samtidigt förklarade anstalten, att någon livränta icke kunde tillerkännas änkan, enär äktenskapet slutits först efter den tidpunkt, då mannens sjukdom yppades.

I en den 18 augusti 1954 dagtecknad skrift anhåller Anna Lisa Cederlund att av nåd erhålla livränta efter sin man.

Riksförsäkringsanstalten har avgivit yttrande i ärendet den 3 december 1954 och därvid anfört bland annat följande. Därest äktenskapet ingåtts före sjukdomens yppande skulle livränta ha tillerkänts änkan från dödsfallet så länge hon lever ogift. Livräntans belopp skulle ha utgjort 150 kronor för månad. — Beträffande Anna Lisa Cederlunds personliga förhållanden upplyser riksförsäkringsanstalten följande. Förutom dottern i äktenskapet med mannen Cederlund har hon ytterligare två barn, nämligen en dotter, född den 30 augusti 1942 i ett tidigare äktenskap med korpralen vid Livgrenadjärregementet Karl Gustav Rydberg, samt en son, född den 17 maj 1945 utom äktenskap. Dottern i det tidigare äktenskapet uppbär livränta från anstalten med 75 kronor i månaden till dess hon fyller 16 år. Livräntan utgår enligt 1927 års militärsättningsförordning i anledning av att fadern den 26 juni 1943 dog till följd av lungtuberkulos, ådragen under militärtjänstgöring. Äktenskapet mellan Anna Lisa Cederlund och Rydberg ingicks efter det Rydbergs lungsjukdom yppats. Anna Lisa Cederlund har därför icke uppburit livränta i anledning av Rydbergs död. Själv lider Anna Lisa Cederlund av lungtuberkulos och har under långa perioder vårdats på sanatorium. Hon har på grund av sin sjukdom små möjligheter att bidra till familjens försörjning. Från pensionsstyrelsen uppbär hon folkpension, som uppgår till 983 kronor för år. Härjämte utgår särskilt barnbidrag för sonen med 132 kronor för år. Riksförsäkringsanstalten tillstyrker, under åberopande av vad andra lagutskottet anfört i utlåtande 1954: 35, att åtgärder vidtages för beredande av ersättning åt Anna Lisa Cederlund enligt de grunder, som skulle ha tillämpats därest äktenskapet ingåtts före den tidpunkt, då mannen Cederlunds lungsjukdom yppades. Vid ersättningens bestämmande bör avdrag göras för belopp, varmed folkpensionen skulle ha minskats, därest ersättning enligt militärsättningsförordningen utgått vid pensionens bestämmande.

Statskontoret anför i utlåtande den 14 december 1954: Av handlingarna framgår, att Anna Lisa Cederlund på grund av sjukdom icke är fullt arbetsför samt att familjens ekonomiska ställning torde vara mindre god. Riksdagen har tidigare i likartade fall tillerkänt efterlevande maka till under militärtjänstgöring insjuknad person, som sedermera avlidit, livränta enligt 1927 års militärsättningsförordning, ehuru äktenskap icke förelegat vid sjukdomsfallet. I dessa tidigare fall hade dock antingen lysning uttagits före sjukdomens yppande eller makarna såsom trolovade sammanbott innan mannen insjuknade. Makarna Cederlund ingick äktenskap åtta

år efter det mannen drabbades av sjukdomen. Enligt vad som uppgives i ett till handlingarna fogat läkarintyg den 6 september 1950 var mannens tillstånd vid tiden för giftermålet »försämrat» samt sjukdomen »fortskridande». Anna Lisa Cederlund torde, då hon icke erhöll livränta efter sin man i det tidigare äktenskapet, även ägt vetskap om, att hon icke kunde påräkna någon livränta efter maken i det senare äktenskapet. Vid nu angivna förhållanden anser sig statskontoret, även om ömmande omständigheter föreligger, svåriligen kunna tillstyrka, att framställning göres till riksdagen om livränta till Anna Lisa Cederlund.

Departementschefen

Med hänsyn till Anna Lisa Cederlunds svåra och långvariga sjukdom och betydande försörjningsbörd samt de ömmande omständigheterna i övrigt föreslår jag — med hänvisning till vad jag anfört under punkten 1 vid behandlingen av ett likartat fall — att Anna Lisa Cederlund beredes ersättning i enlighet med riks försäkringsanstaltens förslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till Eva Anna Lisa Cederlund må, så länge hon lever ogift, från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utbetalas den ersättning, som vid tillämpning av 1927 års militärsättningsförordning skulle ha tillkommit henne, därest hon, när A. E. M. Cederlund befanns lida av lungtuberkulos, varit gift med denne; dock med avdrag för belopp varmed henne tillkommande folkpension skulle ha minskats, därest ersättning enligt militärsättningsförordningen utgått vid pensionens bestämmande.

4.

Maskinmontören J. E. Hansson, född den 26 januari 1903, fullgjorde militärtjänstgöring under tiden den 2 september—den 29 oktober 1939, den 9 april 1940—den 21 juni 1941 samt från och med den 17 maj 1942. Hansson deltog den 10 juni 1942 på Vaddö skjutfält i en fälttävlan, vari ingick handgranatkastning samt därefter löpning cirka tre kilometer. Efter varje kast intogs skyddsställning genom att vederbörande kastade sig till marken. På kvällen angreps Hansson av kväljningar med yrsel och smärtor i höger sida och svimmade. Han infördes påföljande dag till Garnisonssjukhuset i Stockholm. Där konstaterades blödning från magtarmkanalen, och Hansson fick därför på sjukhuset undergå en fyra veckors magsårskur. Här efter utfördes röntgenundersökning, varvid konstaterades en polyp i buken. Efter att ha varit sjukskriven några månader blev Hansson opererad å sjukhuset den 22 september 1942. Till följd av komplikationer efter operationen avled Hansson den 29 september 1942. Mikroskopisk undersökning av den bortopererade polypen visade att cancer förelegat.

Riksförsäkringsanstalten hade under sjukdomstiden enligt beslut den 9 september 1942 förklarat, att ersättning jämlikt 1927 års militärsättningsförordning icke kunde tillerkännas Hansson, enär skälig anledning funnes att antaga, att sjukdomens framträdande föranletts av annan orsak än tjänstgöringen och att denna icke väsentligen bidragit därtill. Försäkringsrådet, varest besvär anfördes över riksförsäkringsanstaltens beslut, fann enligt utslag den 4 december 1942 ej skäl göra ändring i överklagade beslutet.

Sedan till riksförsäkringsanstalten inkommit uppgift att Hansson avlidit, upptog anstalten till prövning frågan, huruvida ersättning för berörda sjukdom skulle kunna utgivas enligt grunderna för 1927 års militärsättningsförordning med stöd av Kungl. Maj:ts brev den 20 juni 1947 angående prövning av vissa ärenden rörande ersättning i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring. Av sjukjournalen inhämtade anstalten, att Hansson den 22 september 1942 undergick magoperation med exstirpation av polyp och att han ånyo opererades den 28 i samma månad. Mikroskopisk undersökning av den exstirperade polypen utvisade cancer. Efter samråd med en av sina biträdande läkare, docenten N. Nordenson, förklarade anstalten genom beslut den 17 mars 1951, att anstalten funnit ersättning icke kunna utgå enligt sagda brev, enär grundad anledning icke funnes för antagande, att orsakssamband kunde föreligga mellan sjukdomen och militärtjänstgöringen.

Den 3 januari 1953 inkom till riksförsäkringsanstalten ett av professorn Hilding Berglund, Stockholm, avgivet utlåtande i ärendet. Däri uttalas bland annat följande: Samband mellan fältövningen och den då inträffade blödningen vore i hög grad sannolikt. Det vore tydligt att Hansson icke opererats för misstanke om kräfta i magsäcken utan för en polyp, som ansågs godartad. Under behandlingen av Hansson hade icke utförts något som kunde betecknas som ett medicinskt eller kirurgiskt fel, men på nästan varje punkt kunde man ha förfarit något annorlunda än vad som gjordes. Om misstanke om cancer förefunnits, skulle ett annat operationsförfarande ha använts än som nu skedde och en mycket tidig och gynnsam cancer kunde ha avlägsnats med mycket liten operationsrisk. Ogynnsamma omständigheter hade sålunda lett till Hanssons död, icke kräfta i magsäcken. — I anledning av professor Berglunds utlåtande förklarade riksförsäkringsanstalten, efter samråd med sin överläkare, genom beslut den 28 januari 1953, att anstalten icke funnit skäl föreligga till ändring av beslutet den 17 mars 1951.

Efter det besvär anförts hos försäkringsrådet fann rådet enligt utslag den 20 november 1953 ej skäl göra ändring i riksförsäkringsanstaltens beslut den 17 mars 1951 och den 28 januari 1953.

I en den 5 februari 1954 dagtecknad skrift har Hanssons änka *Ella Sofia Ingeborg Hansson*, född den 22 januari 1913, anhållit att livränta

enligt militärsättningsförordningen måtte få utgå till henne och makarnas gemensamma barn på grund av dödsfallet eller att i annan ordning motsvarande ersättning måtte beviljas. Ella Hansson gör i framställningen gällande att det föreligger ett visst samband mellan påfrestningarna under militärtjänstgöringen och sjukdomens utbrott och förlopp. Hon förklarar vidare att den vård som mannen erhållit före operationen varit otillfredsställande på grund av felaktig diagnos och att den behandling som föregick dödsfallet varit onödig. — Beträffande sina personliga förhållanden uppger fru Hansson bland annat följande. I äktenskapet, som ingicks år 1934, fanns vid dödsfallet fem barn i åldern 3—10 år. Den avlidne efterlämnade därjämte från ett tidigare äktenskap tre barn i åldern 12—15 år. Efter dödsfallet har de tre barnen i det tidigare äktenskapet tagit plats eller omhändertagits av myndigheterna. Under senare år har fru Hansson trots sjuklighet (ledbesvär) och klenhet måst ägna sig åt förvärvsarbete. Hennes inkomst av städning har förut uppgått till 190 kronor i månaden. Sedan september 1954 har hon emellertid på grund av klenhet arbetat uteslutande i hemmet. Hon har utöver bidrag från det allmänna åtnjutit understöd från Kungafonden.

Riksförsäkringsanstalten har i utlåtande den 12 februari 1954 uttalat, att i den nu föreliggande framställningen icke anförts några omständigheter, som anstalten finner enligt 1927 års militärsättningsförordning eller 1947 års brev kunna föranleda anstalten att ändra sin ståndpunkt i ersättningsfrågan.

Medicinalstyrelsen anför i utlåtande den 25 mars 1954: Det torde icke kunna helt uteslutas att de första symtomen på patientens sjukdom, blödning från magtarmkanalen, uppstått på grund av kroppsansträngningarna vid fälttjänstgöringen den 10 juni 1942. Huvudsjukdomen var visserligen cancer men styrelsen finner i likhet med professorn Berglund att den egentliga dödsorsaken var komplikationer efter ett på misstanke om godartad polyp företaget operativt ingrepp. Styrelsen har intet att erinra mot att ersättning utgår.

Statskontoret anför i utlåtande den 23 april 1954 följande. Enligt medicinalstyrelsens utlåtande var den egentliga orsaken till Hanssons död komplikationer efter ett på misstanke om godartad polyp företaget operativt ingrepp. Styrelsen framhåller även, att det icke kan helt uteslutas, att de första symtomen på patientens sjukdom uppstått på grund av kroppsansträngningarna vid en fälttjänstgöring. Med hänsyn till riksförsäkringsanstaltens och försäkringsrådets ställningstagande anser statskontoret för sin del sistnämnda faktum icke böra tillmätas avgörande betydelse vid bedömning av frågan, huruvida ersättning bör utgå till Hanssons efterlevande maka och barn. I framställningen har icke gjorts gällande att Hanssons död skulle ha orsakats av bristfällig militär sjukhusvård. Några skäl i övrigt, vilka kunna motivera ett med hänsyn till konsekvenserna betänkligt

avsteg från grundprinciperna i 1927 års militärsättningsförordning, har icke heller anförts. På grund härav anser sig statskontoret icke kunna förorda, att åtgärder vidtages för beredande av ersättning i särskild ordning åt Hanssons efterlevande.

Försvarets sjukvårdsstyrelse anför i utlåtande den 11 maj 1955 följande. Därest Hansson, som vid tidpunkten för inryckning i militärtjänst uppenbarligen hade subjektiva symtom på magsjukdom, sökt läkare och underkastats av symtomen påkallad närmare undersökning, eller om röntgenundersökningen av magen av någon anledning kommit till utförande vid denna tid, hade hans tumörsjukdom redan då med all sannolikhet blivit diagnosticerad och Hansson som följd härav omedelbart hemförlovad såsom oduglig till krigstjänst. Tumörsjukdomen som sådan kan visserligen icke anses stå i något som helst orsakssammanhang med militärtjänsten, men väl kan den senare uppträdande blödningen från tumören hava initierats genom det trauma mot buken, som under pågående tjänstgöring träffade Hansson. Militärtjänsten kan enligt sjukvårdsstyrelsens mening såtillvida anses ha bidragit till tumörsjukdomens utveckling som den mer eller mindre direkt förorsakat det sjukdomssymtom, blödning, som sedermera föranledde operativt ingrepp. Ingreppets efterförlopp slutade olyckligt, och anledningen till den tarmperforation, som gav upphov till en dödligt förlöpande bukhinneinflammation, har icke med säkerhet kunnat klarläggas. — Under hänvisning härtill och med hänsyn till omständigheterna i samband med sjukdomens upptäckt och behandling uttalar sjukvårdsstyrelsen att billighetsskäl synes tala för bifall till framställningen.

Departementschefen

Av utredningen framgår att Hanssons tumörsjukdom icke haft något samband med militärtjänstgöringen. Däremot synes det, med hänsyn till vad medicinalstyrelsen och sjukvårdsstyrelsen anför, icke kunna uteslutas att den blödning, som gav upphov till läkarbehandlingen och operationen, uppstod på grund av ansträngningarna under fälttävlingen. Ett visst orsakssammanhang kan sålunda sägas föreligga mellan militärtjänstgöringen och dödsfallet. Med hänsyn härtill och till Ella Hanssons sjuklighet och stora försörjningsbördan anser jag starka billighetsskäl tala för att ersättning får utbetalas som om 1927 års militärsättningsförordning varit tillämplig. Jag torde i detta sammanhang få hänvisa till riksdagens beslut i liknande fall (jfr prop. 1947: 109, p. 1; SU nr 89; rd. skr. nr 192). Ersättning synes icke böra utgå för tid före den 1 januari 1954.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att från anslaget Ersättning i anledning att kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, må i anledning av J. E. Hanssons död utgå ersättning som om 1927 års militärsättningsförordning varit tillämplig; dock att ersättning icke må utgå för tid före den 1 januari 1954.

5.

Garagearbetaren *N. G. Andersson*, som är född den 25 augusti 1932, inryckte den 28 april 1953 till rekryttjänstgöring vid Norrlands trängregemente och undergick den 5 maj vid regementet sedvanlig obligatorisk smittkoppsvaccinering. Den 9 maj förklarades han av läkare vid regementet endast delvis tjänstbar på grund av övre luftvägsinfektion med snuva och halskatarr. Tillståndet försämrades emellertid och den 13 maj intogs han på garnisonssjukhuset i Sollefteå. Han besvärades då av huvudvärk, hög feber, yrsel och nackstyvhet. Sjukdomen uppfattades som tuberkulös hjärnhinneinflammation. I sjukhusjournalen anmärktes, att Anderssons fader i slutet av 1952 insjuknat i tuberkulos och att smittkoppsvaccinationen givit positivt resultat.

Andersson intogs senare på Hällnäs sanatorium, där han vårdades under tiden den 18 september 1953 — den 3 mars 1954. Härvid verifierades diagnosen om tuberkulös hjärnhinneinflammation. Andersson ansåg att han ådragit sig sjukdomen under militärtjänstgöringen till följd av vaccinationen, och anmälan om sjukdomen gjordes enligt 1950 års militärsättningsförordning.

Genom beslut den 27 juni 1953 förklarade riks försäkringsanstalten, efter samråd med sina sakkunniga läkare *N. G. Nordenson*, *E. Mindus* och *P. Hedenius*, att någon ersättning enligt 1950 års militärsättningsförordning icke kunde tillerkännas Andersson för tuberkulös hjärnhinneinflammation, enär skälig anledning finnes att antaga, att sjukdomens framträdande föranletts av annan orsak än militärtjänstgöringen och att denna icke väsentligen bidragit därtill. Sedan Andersson hos försäkringsrådet anfört besvär över beslutet, införskaffades fullständig avskrift av den å Hällnäs sanatorium förda journalen rörande Andersson. Av denna framgick bland annat att, enligt sanatorieläkarens *L. Warfvinge* uppfattning, Andersson ådragit sig smitta av fadern men att »smittkoppsvaccinationen med all sannolikhet varit den provokationsfaktor, som utlöst the-meningiten». Försäkringsrådet, som jämväl inhämtade yttrande från sin sakkunnige, professorn *A. Westergren*, fann enligt utslag den 12 augusti 1954 ej skäl göra ändring i överklagade beslutet.

I en den 1 mars 1955 dagtecknad skrift har Andersson anhållit att ersättning i särskild ordning måtte tillerkännas honom. Han åberopar som stöd för ansökningen en skrivelse av Warfvinge till riks försäkringsanstalten den 24 augusti 1954, vartill jag senare återkommer. Andersson anför vidare: Hans hustru är sjuk i lungtuberkulos sedan juli 1953. Makarna har ett barn, fött i december 1952. Båda makarna uppbär folkpension i form av sjukbidrag med sammanlagt 3 260 kronor per år jämte särskilt barnbidrag om 600 kronor per år. I övrigt har makarna inga tillgångar. Till kläder och andra extra omkostnader utgår socialhjälp.

I nämnda skrivelse till riksförsäkringsanstalten anför Warfvinge bland annat: Andersson har utan tvivel varit tbc-exponerad före inkallelsen till militärtjänstgöring. Vid inryckningen var han dock helt symtomfri. Han torde emellertid ha haft en latent tuberkulos, som med största sannolikhet aktiverades av smittkoppsvaccineringen. Det finnes alltså skälig anledning att antaga att den tuberkulösa hjärnhinneinflammationens framträdande föranletts av militärtjänstgöringen, det vill säga av den i militär regi utförda smittkoppsvaccineringen och att denna väsentligen bidragit till sjukdomen. Warfvinge anhöll därför, att riksförsäkringsanstalten måtte upptaga ärendet till förnyad prövning.

Riksförsäkringsanstalten har i utlåtande den 22 april 1955 uttalat följande. Med anledning av Anderssons förevarande framställning har anstalten samrått jämväl med sin sakkunnige läkare J. Lundquist, som därvid uttalat, att enligt hans mening starka skäl föreläge att anse Anderssons sjukdom vara ådragen under militärtjänstgöringen. På grund härav har anstalten inhämtat medicinalstyrelsens yttrande. Av detta framgår att styrelsen ansett att skälig anledning finnes att antaga, att sjukdomens framträdande föranletts av annan orsak än militärtjänstgöringen och att denna icke väsentligt bidragit därtill. — Med hänsyn till vad sålunda förekommit finner sig anstalten böra hemställa, att Anderssons framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Försvarets sjukvårdsstyrelse anför i utlåtande den 30 september 1955 bland annat följande. Av handlingarna framgår, att Andersson under tiden före inryckningen till militärtjänst vistats i en miljö, som erbjudit rikliga smittotillfällen ur tuberkulossynpunkt: fadern intagen på sanatorium för öppen tuberkulos, en broder behandlad för tuberkulos, Anderssons hustru vårdas på sanatorium för färsk tuberkulos. Andersson, som ryckte in till militärtjänst den 28 april 1953, insjuknade under första veckan i maj samma år och intogs den 13 maj på sjukhus för längre tids behandling under diagnos: tuberkulös hjärnhinneinflammation. Den tuberkulösa infektionen har uppenbarligen ådragits före inryckningen. Den skyddskoppsympning som Andersson undergått den 5 maj kan enligt sjukvårdsstyrelsens mening icke antagas hava bidragit till den tuberkulösa sjukdomens uppkomst.

Statskontoret förklarar i utlåtande den 23 november 1955: Samtliga i ärendet hörda myndigheter ha funnit samband mellan militärtjänstgöringen och sjukdomens utbrott icke föreligga. Denna ståndpunkt intages även av det övervägande flertalet av de medicinska experterna. Av nio läkare har sålunda endast två en avvikande mening i sambandsfrågan. Vid sådant förhållande kan statskontoret icke tillstyrka, att proposition om ersättning förelägges riksdagen.

Försäkringsrådet erinrar i utlåtande den 15 december 1955 inledningsvis om att rådet genom förenämnda utslag den 12 augusti 1954 funnit ersätt-

ning jämlikt 1950 års militärsättningsförordning icke kunna tillerkännas Andersson och anför därjämte följande. Av utredningen framgår, att ett par av de i ärendet anlitade medicinska experterna såvitt angår sambandsfrågan uttalat sig i positiv riktning. Bland annat har sålunda den av riksförsäkringsanstalten anlitade experten doktor Lundquist uttalat, att enligt hans mening starka skäl föreläge att anse samband föreligga mellan Anderssons sjukdom och hans militärtjänstgöring. — Av förnyade yttranden, som försäkringsrådet i anledning av Anderssons förevarande framställning inhämtat från sin sakkunnige, professorn Westergren, syntes framgå att, därest här varit fråga om militärtjänstgöring under åren 1939—1945 och således brevet den 20 juni 1947 — avseende omprövning av vissa ersättningsfall, som hänförde sig till viss militärtjänstgöring under beredskaps-tiden — ägt tillämpning, Westergren inte skulle varit obenägen att acceptera samband i den mening, som avses i detta brev. I vart fall torde enligt Westergrens uppfattning en direkt tillämpning av brevet icke kunnat angripas. — Emellertid äger brevet icke tillämpning i förevarande fall. Försäkringsrådet har svårt att överblicka de konsekvenser, som är förenade med att extra ordinem låta brevet få giltighet även med avseende å senare inträffade sjukdomsfall. Därest hinder emellertid ej skulle anses föreligga mot en sådan tillämpning vill försäkringsrådet med hänsyn till omständigheterna i detta fall ej motsätta sig att ersättning i särskild ordning tillerkännes Andersson.

Två ledamöter av försäkringsrådet har uttalat avvikande mening. De ha för sin del instämt i riksförsäkringsanstaltens utlåtande och förklarat, bland annat, att brevet den 20 juni 1947 icke borde analogivis tillämpas.

Departementschefen

På grund av riksförsäkringsanstaltens beslut vari försäkringsrådet ej gjort ändring är Andersson icke berättigad till ersättning för ifrågavarande sjukdom. Flertalet av de hörda läkarna har funnit att samband mellan vaccinerings och sjukdomen icke föreligger. Två läkare anser dock att samband föreligger. Man kan därför icke helt utesluta möjligheten av samband. På grund härav och makarna Anderssons sjuklighet och dåliga ekonomi samt med beaktande jämväl av riksdagens beslut i liknande fall (jfr prop. 1948: 151, p. 2, SU nr 189, rd. skr. nr 396; prop. 1950: 215, p. 1, SU nr 130, rd. skr. nr 212; motion 1948: II: 291, SU nr 191, rd. skr. nr 398; motion 1955: II: 18, SU nr 112, rd. skr. nr 259) föreslår jag, att Andersson tillerkännes ersättning för sjukdomen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva.

att till N. G. Andersson må från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, på grund av ifrågavarande sjukdom utbetalas ersättning som om 1950 års militärsättningsförordning varit tillämplig.

6.

Då en värnpliktig den 26 februari 1949 i tjänsten framförde en försvaret tillhörig lastbil med släpvagn å Storgatan i Sollefteå, lossnade släpvagnen samt påkörde och skadade skogsarbetaren *K. R. Johansson*, som vid tillfället befann sig på gångbanan.

Under framhållande att kronan under angivna omständigheter såsom ägare av bilen är skyldig att utgiva ojämkad ersättning till Johanson har *försvarets civilförvaltning*, efter inhämtande av yttrande från försvarets skaderegleringsnämnd, i skrivelse den 5 april 1955 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte tillerkänna Johansson — som är född den 13 december 1877 och vilkens arbetsförmåga, enligt vad riksförsäkringsanstalten den 30 mars 1955 uttalat, är på grund av olycksfallet varaktigt nedsatt med 15 % — livsvarig livränta från den 22 oktober 1954 med 25 kronor per månad.

Statskontoret har i utlåtande den 19 april 1955 anslutit sig till vad civilförvaltningen hemställt.

Genom beslut den 6 maj 1955 fann *Kungl. Maj:t* — med godkännande av tidigare skedda utbetalningar för förlorad arbetsförtjänst, sveda och värk m. m. — gott medgiva att från anslaget Vissa ersättningar i anledning av skador vid militär verksamhet m. m. fick till Johansson på grund av ifrågasvarande olycksfall utbetalas livränta för tiden den 22 oktober 1954—den 30 juni 1956 med 25 kronor för månad. Tillika förklarade Kungl. Maj:t Sig vilja framdeles meddela beslut i fråga om livränta för tiden efter den 30 juni 1956.

Departementschefen

Beträffande livränta för tiden till och med den 30 juni 1956 föreligger redan beslut av Kungl. Maj:t. För tiden därefter synes livränta böra utgå i enlighet med myndigheternas förslag och bestridas från anslaget Diverse pensioner och understöd m. m.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att från det under tolfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Diverse pensioner och understöd m. m. må på grund av förenämnda olycksfall till *K. R. Johansson*, räknat från och med den 1 juli 1956, utgå livsvarig livränta med 300 kronor för år.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1—6 hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Magnus T. Möller